ДОДАТОК А

Графічний матеріал кваліфікаційної роботи

Харківський національний університет радіоелектроніки
Кафедра ЕОМ

Тема: «Програмні компоненти для системи виявлення шахрайських банківських транзакцій»

Кваліфікаційна робота
перший (бакалаврський) рівень

Автор:
студент групи КІУКІ-21-1
Шевченко Станіслав Олександрович

Керівник роботи:
доц. каф. ЕОМ
к. т. н. Шматко О.В.

Харків 2025

1

Актуальність

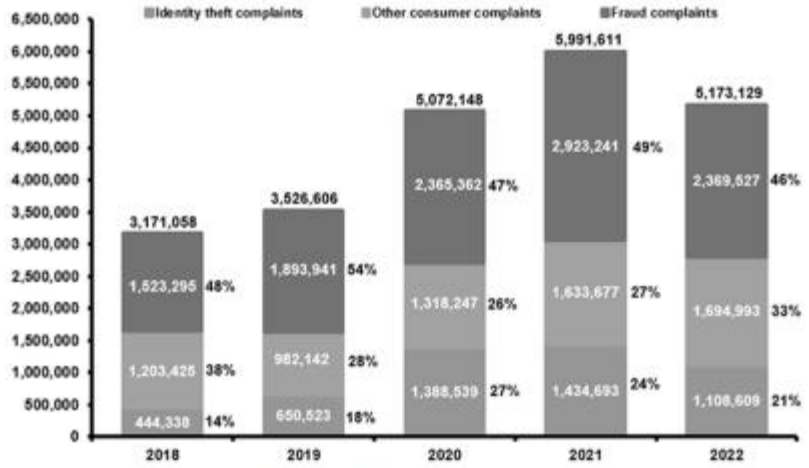

2

Актуальність

3

Найпоширеніші способи шахрайства з платіжними картками

1. Заміна SIM-карти для доступу до онлайн-банкінгу
2. Підставні виграші цінних призів
3. Телефонні дзвінки з метою отримання кодів
4. Допомога НБУ під час карантину
5. Фішинг – підробка веб-сторінок та електронних листів
6. Копіювання даних картки
7. Незахищені мережі Wi-Fi
8. Скімінг
9. Несанкціоновані платежі
10. Крадіжка даних на незахищених сайтах

4

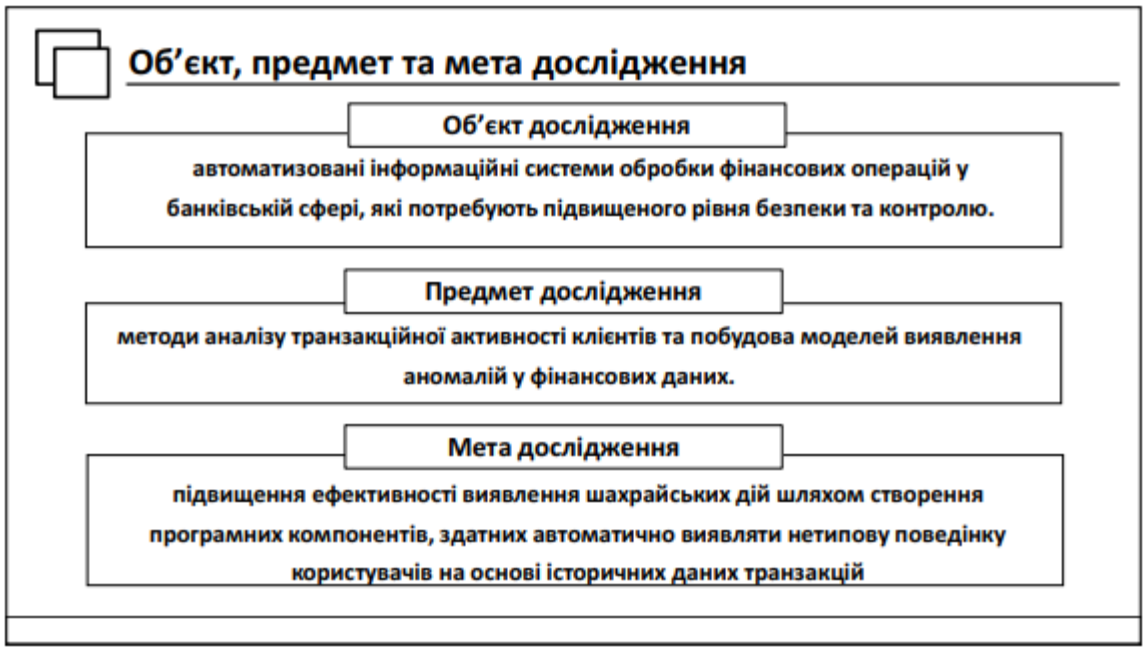
Об’єкт, предмет та мета дослідження
Об’єкт дослідження
автоматизовані інформаційні системи обробки фінансових операцій у банківській сфері, які потребують підвищеного рівня безпеки та контролю.
Предмет дослідження
методи аналізу транзакційної активності клієнтів та побудова моделей виявлення аномалій у фінансових даних.
Мета дослідження
підвищення ефективності виявлення шахрайських дій шляхом створення програмних компонентів, здатних автоматично виявляти нетипову поведінку користувачів на основі історичних даних транзакцій

5

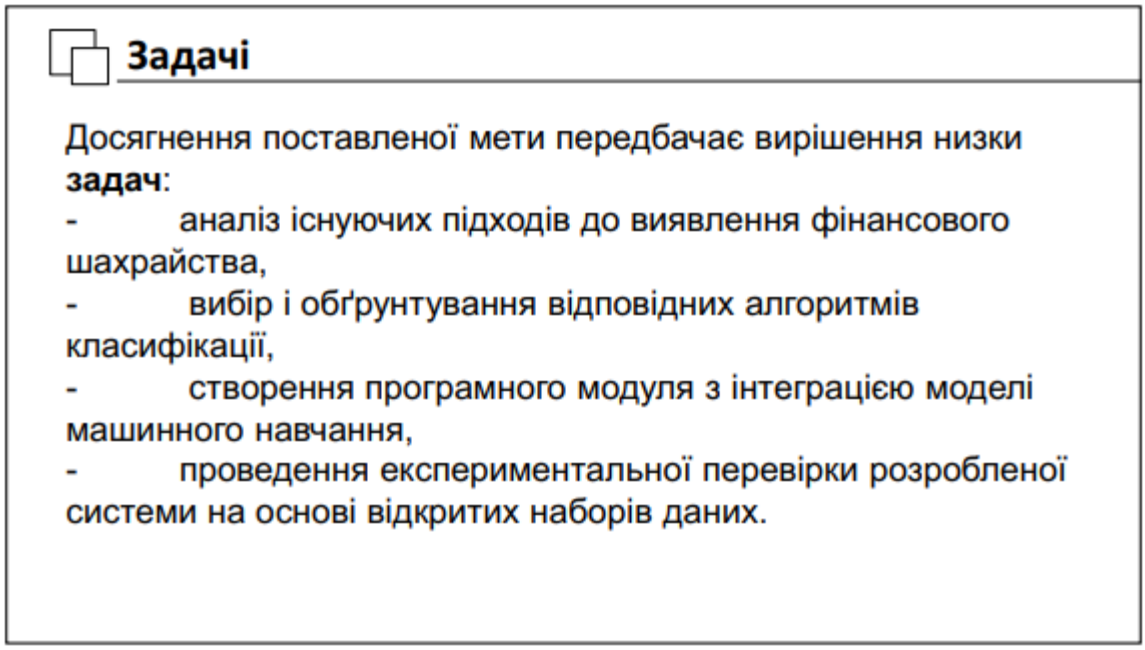
Задачі
Досягнення поставленої мети передбачає вирішення низки **задач**:
- аналіз існуючих підходів до виявлення фінансового шахрайства,
- вибір і обґрунтування відповідних алгоритмів класифікації,
- створення програмного модуля з інтеграцією моделі машинного навчання,
- проведення експериментальної перевірки розробленої системи на основі відкритих наборів даних.

6

Огляд методів машинного навчання

- Decision Trees
- Naive Bayes Classification
- KNN
- Logistic Regression
- SVM
- Random forest
- CART

7

Функціональні вимоги

Актор	Сценарій використання	Функціональні вимоги
Користувач / клієнтська програма	Надсилання даних транзакції до системи	Забезпечити інтерфейс для передачі даних транзакції до системи в реальному часі
Система виявлення шахрайства	Аналіз отриманої транзакції та визначення рівня ризику	Реалізувати алгоритм оцінки ризику (0–100); виконати класифікацію транзакції як низькоризикової або підозрілої
Система перевірки транзакцій	Перевірка підозрілих транзакцій	Забезпечити ручну або автоматизовану перевірку транзакцій з високим ризиком
Система зберігання даних	Збереження результатів аналізу до бази даних	Забезпечити надійне зберігання результатів перевірки, у тому числі для повторного використання
Навчальна система (детектор)	Перенавчання моделі на основі нових транзакцій	Забезпечити регулярне оновлення моделі машинного навчання на основі перевірених транзакцій
Застосунок адміністратора	Візуалізація результатів та управління системою	Надати адміністративний інтерфейс для перегляду підозрілих транзакцій, їх статусів, історії рішень та моделі навчання

8

Нефункціональні вимоги

№	Нефункціональна вимога	Критерій вимірювання	Цільове значення
1	Час обробки транзакції	Середній час від моменту надсилання до відповіді	Не більше 1 секунди
2	Доступність системи	Частка часу, коли система доступна	Не менше 99,9%
3	Надійність	Частота відмов у роботі системи	Не більше 1 відмова на 10 000 транзакцій
4	Масштабованість	Можливість обробки зростаючого навантаження	Лінійне масштабування до 10 млн транзакцій/добу
5	Конфіденційність даних	Наявність механізмів шифрування	Використання SSL/TLS та AES-256
6	Безперервність обслуговування	Максимальний час відновлення після збою (RTO)	До 5 хвилин
7	Зручність інтерфейсу для аналітика	Суб'єктивна оцінка зручності (за шкалою SUS)	Не менше 80 балів
8	Узгодженість інтерфейсу	Відсутність критичних помилок у навігації	0 критичних помилок при тестуванні
9	Логування подій та аудит	Повнота журналу аудиту	100% транзакцій логуються
10	Можливість перенавчання моделі	Інтервал між циклами оновлення моделі	Не більше 24 годин

9

Схема процесу виявлення шахрайських транзакцій

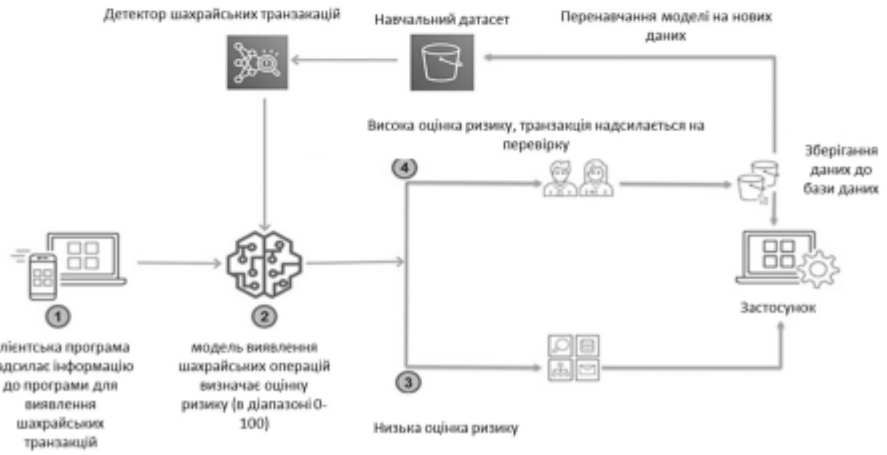

10

Діаграма варіантів використання

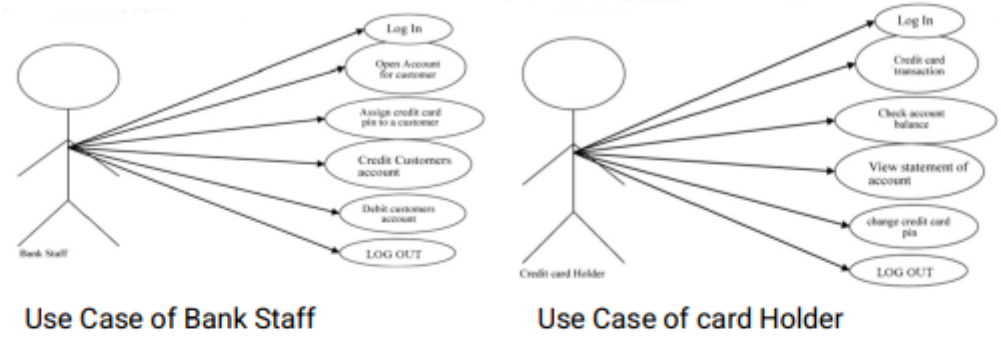

Use Case of Bank Staff

Use Case of card Holder

11

Діаграма послідовності

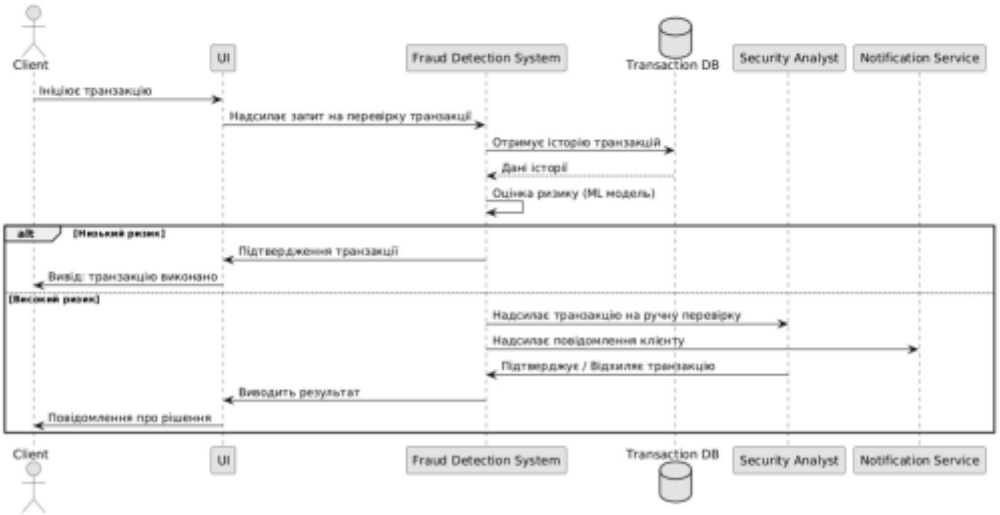

12

Діаграма розгортання

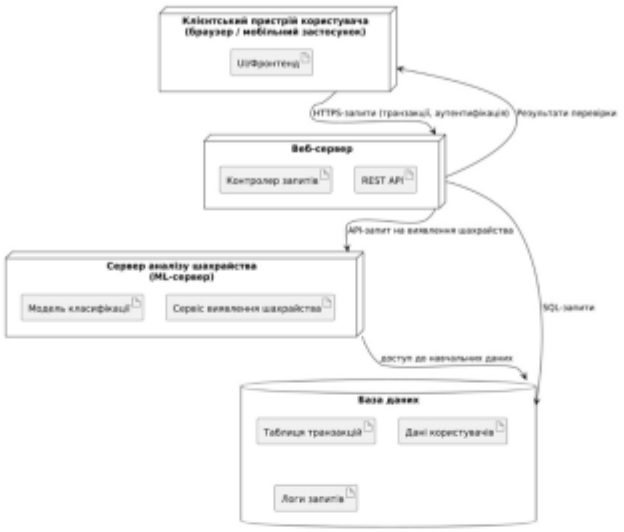

13

Набір даних для моделей

№	Назва набору даних	Обсяг	Джерело	Кількість записів	Кількість шахрайських транзакцій	Примітки
1	Credit Card Fraud Detection	150.83 МБ	Kaggle, mlg-ulb	284 807	492	Справжні транзакції; набір є сильно дисбалансованим
2	Credit Card Fraud (simulated)	76.28 МБ	Kaggle, dhanushnarayanan r	Не вказано	Не вказано	Симульований набір даних; можливість отримання штучно високої точності
3	Fraud Detection — Credit Card	102.92 МБ	Kaggle, yashpaloswal	Менше 284 807	~492	Варіант першого набору без пропущених значень; структура та класовий розподіл збережено

Для оцінювання здатності моделей до узагальнення, вхідний набір даних було розділено на три підмножини: **навчальну (70%), валідаційну (15%) та тестову (15%).**

14

Метрики оцінювання моделей

$$Accuracy = \frac{TP + TN}{TP + TN + FP + FN}$$

$$Precision = \frac{TP}{TP + FP}$$

$$MCC = \frac{TP * TN - FP * FN}{\sqrt{(TP + FP)(TP + FN)(TN + FP)(TN + FN)}}$$

TP- True Positive
TN- True Negative
FP- False Positive
FN- False Negative

15

Результати експерименту

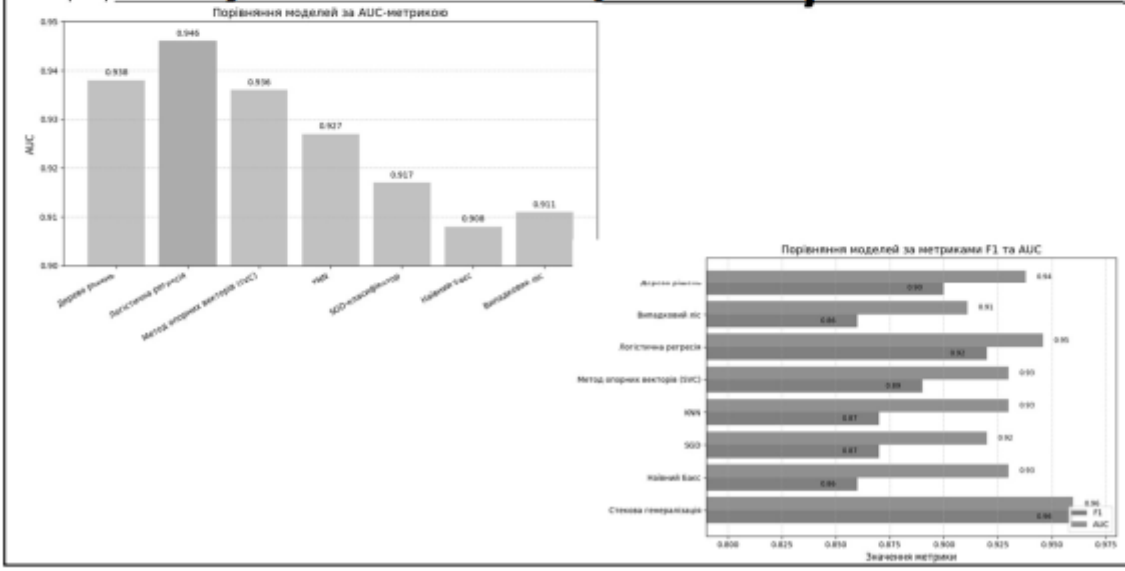

16

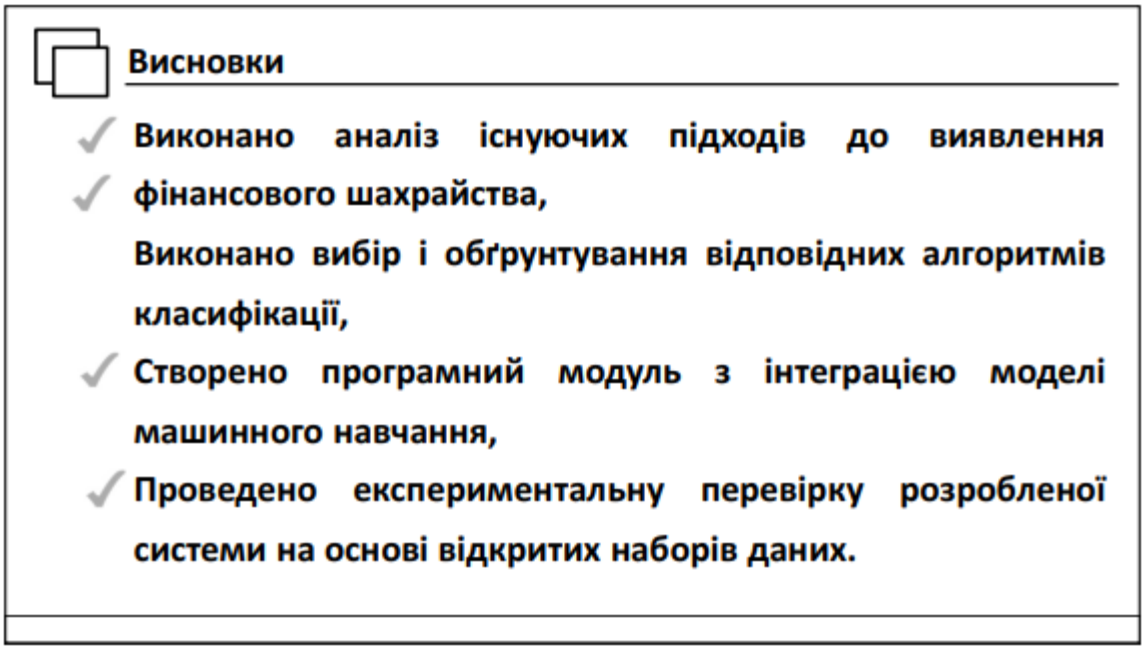
Висновки
Виконано аналіз існуючих підходів до виявлення фінансового шахрайства,
Виконано вибір і обґрунтування відповідних алгоритмів класифікації,
Створено програмний модуль з інтеграцією моделі машинного навчання,
Проведено експериментальну перевірку розробленої системи на основі відкритих наборів даних.
17